

Příklad těchto několika slovníků s různým zaměřením a také s různým okruhem komentů však současně ukazuje na úskalí této tvorby, na její skryté nebo odvrácené strany: řekl bych, že psát taková kompendia je vzhledem k široké i úzce odborné veřejnosti mnohem větší odpovědnost než tvořit originální studie: vyváženost koncepce, její původnost, ale současně nepřiliš exponovaná vyhraněnost a názorová pluralita jsou tu *conditio sine qua non*.

Přítomný text vznikl v rámci projektu GA AV ČR I AA9164301.

Třesoucí se světlo

Maximalisté svého druhu tíhnou k tomu, aby měli slavné předky. Už v době renesanční a barokní existovali genealogové, kteří se na touze těchto slávyčtivých zdárně přizívovali. K minimalistům patří naopak ti, jež se spokojí tím, že mají jméno totožné se jménem některého významného předchůdce. K těmto minimalistům se druzí Zygmunt Dmochowski (1931), jenž má shodné příjmení a totožnou básnickou profesi s předním představitelem polského klasicismu Franciszkiem Ksawerym Dmochowským (1762). Jak data jejich narození ukazují, je mezi nimi sto sedmdesát let. Opolský básník Zygmunt se k svému předchůdci Franciszku Ksawerymu přihlásil vyznavačskou básní, kterou zařadil do svého *Výboru básní (Wybór wierszy)*. Zygmunt se k Franciszku Ksawerymu hlásí a připodobňuje nejen slovně, ale mnohdy také volbou verše a žánru – jednou v podobě klasicistního hexametru, jindy příklonem k elegickému a legendickému žánru.

Předchozí zmínkou nemá být ani v nejmenším řečeno, že Zygmunt Dmochowski patří k staromilcům. Ba právě naopak, neboť ve zmíněném *Výboru* hned za holdem Franciszku Ksawerymu následuje báseň reagující na skon básníka Janusze Żernického. Sousedství těchto básní není náhodné, neboť poezie Dmochowského mladšího je skutečně napjata mezi klasickým a moderním. Jeho přítel Janusz Żernicki představuje moderní pól, jak o tom nepřimo svědčí zmíněná Dmochowského báseň. Začátkem listopadu roku 2005 se v Opoli konal zádušní večer za zemřelé spisovatele. Dmochowski na něm ztlumeným hlasem přečetl svůj veršovaný list, adresovaný Żernickému do nebe. Přednášeli i jiní, ale jeho přednes mi dodnes utkívá v mysli. Żernického poezie si Dmochowski neobyčejně váží, považuje ji za významnější než je např. poezie Czesława Miłosze.

Zygmunt Dmochowski je autorem několika básnických sbírek, z nichž dvě svého tvůrce téměř bezezbytku charakterizují. Jsou to sbírky *Třesoucí se světlo (Skaczące światło)* a *Zářivost prostoru (Jaskrawość przestrzeni)*. Oba tituly napovídají Dmochowského zjevné (i méně zjevné) konstanty – světlo a prostor.

Světlo je spjata se barvou a její frekvencí, a kdybychom se vrátili k Dmochowského básni o Franciszku Ksawerym, pak už v ní bychom vysledovali básníkovu barevné vidění. Báseň, jež nese název *Hostem* u mého jmenovce Franciszka K. Dmochowského (*W gościnie u mojego imiennika Franciszka K. Dmochowskiego*) začíná odstavcem:

*Znów mogłem po latach – niespokojny ptak
zaczernnąć ciszy na Twoim Świeszu
gdzie biel klasycznie w fasadach
jak w akwareli Vogla – palladiańsko
splywa po zboczach do jeziora*

*Znovu jsem mohl po letech – nepokojný pták –
načerpát klidu v Tvém Świeszu
kde běl klasicky na fasádách –
jak na Voglově akvarelu – palladiově
splývá po úbočí do jezera*

Třetí, čtvrtý a pátý verš mají barevné ladění, zmíněný Vogel je nepochybně polský akvarelista a kreslíř Zygmunt Vogel, který byl vrstevníkem Dmochowského staršího, byl mladší jen o dva roky. V dalším textu básně Dmochowski mladší hovoří o sytém chlorofylu, o poutnicích Slova a Barvy a o plenéristech Jana Kalafuse. Celá báseň je pojata barevně, což zasvěcenějšího čtenáře nejspíše nepřekvapí, poněvadž v řadě svých básní ztělesnil Dmochowski svět předních světových a polských malířů. V jeho sbírkách se najdou verše o Goyovi, Bruegelovi (dokonce dvě), Munchovi, Wyczółkowském, Witkacym a Szmidtovi. Dmochowského sbírka Dřívě než umlkne teplo (Nim umilknie ciepło) obsahuje oddíl *Akvarely a kvaše* a příznačnou báseň *Sedm barev času*.

V Dmochowského tvorbě hraje nemalou roli také prostor. Básník začal knižně publikovat teprve v devadesátých letech a legenda říká, že do té doby se převážně věnoval sochařině. A socha je především prostorová záležitost. To si velmi dobře uvědomuje jak Dmochowski, tak si to v minulosti uvědomovala Kamila Claudelová, o níž napsal Dmochowski rovněž verše plné porozumění.

Vedle světla a prostoru autora charakterizuje také téma člověka. Už ve sbírce *Vzedmutá řeka (Wezbrana rzeka)* se objevila báseň *Člověk s indexem římská jedna*. V dalších básnických knihách toto téma pokračovalo a prozatím se uzavírá ve *Výboru básní* číslicí třináct. Z jednotlivých čísel tak roste poéma, u Dmochowského v pořadí třetí, k níž básník směřuje a v níž se i završuje. První zpěv *Člověka* zahajuje Dmochowski verši:

*Jest wleczony przez czas
Pelen szyderstwa i grzęzawisk.
W betkocie konwenansu,
Uniformie symetrii
I bezbożnej modlitwie –
Wyobcował się z siebie.
Je włáčen časem
pln výsměchů a bažin.
V blekotu konvence,
uniformě symetrie
a bezbožné modlitby –
vyobcował se ze sebe.*

Zygmunt Dmochowski píše poezii proto, abychom se nevyobcovali sami ze sebe.

František Všeticka